

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av Europarådets ramkonvention om kulturarvets värde för samhället och med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av Europarådets ramkonvention om kulturarvets värde för samhället och med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen (RP 87/2017 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- generaldirektör, riksarkivarie Jussi Nuorteva, Riksarkivet
- avdelningsdirektör Mikko Härö, Museiverket
- specialsakkunnig Johanna Selkee, Finlands Kommunförbund
- verksamhetsledare Riitta Vanhatalo, Finlands Hembygdsförbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- utrikesministeriet
- justitieministeriet
- miljöministeriet
- Finlands museiförbund rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att riksdagen godkänner Europarådets ramkonvention om kulturarvets värde för samhället, som antogs i Faro i Portugal i oktober 2005.

Konventionen är innovativ och avviker från alla de tidigare konventionerna i och med att den fokuserar på det individuella och kollektiva i stället för på objekten. Den tar fasta på det materiella och immateriella kulturarvet som en gemensam och värdefull resurs. Konventionen utmanar till diskussion om kulturarvets värde och skapar förutsättningar för en kulturarvspolitik som utgår från medborgarna och samfunden. Det är inte skyddet av kulturarvet som prioriteras, utan frågan om vem som ska kunna delta i definierandet av kulturarv och om hur kulturarvet kan vara en ge-

Betänkande KuUB 8/2017 rd

mensam resurs. Konventionen har sitt ursprung i Europarådets ministerkommittés vilja att skapa en referensram som visar hurdana ekonomiska, sociala och kulturella möjligheter och resurser kulturarvet erbjuder. Den skapar inga verkställbara rättigheter, och sättandet i kraft av konventionen förutsätter inga omedelbara ändringar av lagstiftningen.

Konventionen trädde i kraft internationellt i juni 2011. I Finland träder konventionen i kraft från ingången av den månad som följer tre månader efter deponeringen av Finlands instrument för godkännande.

Propositionen innehåller ett lagförslag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen. Lagförslaget avses träda i kraft samtidigt som konventionen träder i kraft för Finlands del och vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att Finland tillträder Europarådets ramkonvention om kulturarvets värde för samhället, den så kallade Farokonventionen. Det föreslås också att riksdagen ska stifta en lag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen.

Kulturutskottet konstaterar att ramkonventionen tar fasta på det materiella och immateriella kulturarvet som en gemensam och värdefull resurs. Den ger en referensram för en kulturarvspolitik som utgår från medborgarna och gemenskaperna. De centrala målen i Farokonventionen är att stärka kopplingen mellan kulturarv, livskvalitet, identitet och hållbar utveckling, att främja mänskliga rättigheter och demokrati och att bygga en hållbar ekonomi, och de är för närvarande mer aktuella än någonsin under den tid som gått sedan konventionen undertecknades i Faro 2005.

Propositionen har vid utskottets utfrågning av sakkunniga fått ett gediget stöd och rentav beröm. Sammantaget tillstyrker utskottet ramkonventionen och lagförslaget i propositionen.

Konsekvenser av att anta konventionen

I propositionen sägs det att Finlands nationella lagstiftning uppfyller kraven i konventionen och att lagstiftningen således inte omedelbart behöver ändras. Propositionen har inga betydande konsekvenser för statsbudgeten eller de offentliga finanserna. Den har inte heller några omedelbara organisatoriska eller personalrelaterade konsekvenser. Men samtidigt konstateras ett behov av att utveckla policyn för att bättre motsvara konventionens innehåll och i synnerhet dess anda. I propositionen betonas det att bestämmelserna i konventionen kan genomföras mer effektivt om man i lagstiftningen tar in sådana förpliktande eller frivilliga arrangemang som skapar nya möjligheter för människorna att påverka. Bland de helheter som behöver reformeras nämns lagen om fornminnen, där en översyn är aktuell.

Betänkande KuUB 8/2017 rd

Vid utfrågningen av sakkunniga föreslogs ytterligare en ramlag för kulturarvet. Dess allmänna delar föreslås definiera kulturarvets ställning i samhället, medan de särskilda delarna flexibelt och specifikt kan reglera och styra kulturarvets olika delområden enligt kraven och behoven inom varje delområde. I så fall går det också smidigt att precisera och ändra lagstiftningen. Utskottet tar inte ställning till behovet av en sådan ramlag, men understryker att konventionen genom lagförslaget i propositionen blir en del av vår förpliktande lagstiftning. Konventionens allmänt hållna formuleringar och dess karaktär av deklaration kräver att eventuella praktiska krav och skyldigheter samt rättigheter baserade på konventionen konkretiseras och förtydligas vid genomförandet.

Åtgärder för att bevara kulturarvet

När konventionen genomförs krävs ett tätt och välkoordinerat samarbete och utveckling av de relevanta strukturerna. Kulturutskottet vill betona ramkonventionens integrerande och övergripande karaktär. Konventionen ska beaktas inom alla förvaltningsområden och även i samarbetet mellan förvaltningsområdena. Inom statsrådet förpliktar det dels undervisnings- och kulturministeriet, dels också flera andra ministerier.

De centrala begreppen i konventionen är kulturarv och kulturarvssamhörighet. Kulturarvets kollektiva betydelse och kulturarvet som en resurs och en del av infrastrukturen löper som en röd tråd genom konventionen. Konventionen stöder den individuella och kollektiva rätten att både dra fördel av kulturarvet och medverka till att definiera kulturarvet och delta i ärenden som gäller kulturarvet. Kulturutskottet vill understryka att konventionen betonar den enskildes skyldighet att respektera både sitt eget och andras kulturarv.

Alla medborgare ska kunna få information om kulturarvet och ta del av det. I propositionen sägs att i vårt land har man utvecklat många verksamhetsmodeller som stöder individens och gemenskapernas delaktighet i frågor som gäller kulturarvet. Kulturutskottet vill i synnerhet betona den kulturella fostran som bedrivs inom den småbarnspedagogiska verksamheten, i skolor, läroanstalter och frivilligorganisationer samt på museer och bibliotek. Museer och bibliotek bedriver ett väletablerat och systematiskt samarbete med småbarnspedagogiska verksamheter och skolor. Om barn och ungdomar själva kommer i kontakt med kulturarvet stärks deras förmåga att framöver medverka i debatten om kulturarvet och deras möjligheter att påverka besluten. Medvetenheten om kulturarvet stöder också ett ansvarsfullt förhållande till närmiljön. Uppfostran och utbildning med koppling till kulturarvet bör om möjligt stärkas på olika nivåer i överensstämmelse med ramkonventionens syfte.

Med tanke på hur konventionen ska genomföras i substantiellt hänseende ser utskottet det som ytterst angeläget att på kommunnivå i tillräcklig grad stödja rätten till kulturarv bland annat genom att upprätthålla en mångsidig kulturverksamhet och bereda möjligheter för kommuninvånare och organisationer att delta i diskussion och beslutsfattande som gäller kultur. Landskapsreformen kommer att öppna nya möjligheter att värna kulturarvet på ett större område än inom en kommun, men samtidigt uppstår det ett ökat behov av samarbete över alla administrativa och andra gränser. Landskapsreformens konsekvenser för vården av kulturarvet och genomförande av ramkonventionen måste i fortsättningen bedömas i ett helhetsperspektiv.

Betänkande KuUB 8/2017 rd

Vid utfrågningen av sakkunniga har det framhållits att konventionen och debatten kring den delvis har förbisett det dokumentära kulturarvet plus dess bevarande, vård och berikande. Utskottet understryker att kulturarvet är ett omfattande begrepp. Att bevara det dokumentära kulturarvet är en del av god förvaltning och ett öppet samhälle. Myndighetshandlingar och privata dokument som förvaras i Riksarkivet och andra arkiv utgör en central informationsresurs utifrån vilka både forskare och medborgare kan bilda sig en tillförlitlig och mångsidig helhetsbild av det finländska samhället och dess olika aktörer under olika tidsperioder. Också det bör beaktas när det fattas beslut om åtgärder genom vilka den aktuella ramkonventionen genomförs både nationellt och som en del av det internationella samarbetet.

Kulturutskottet vill betona värden av våra olika minoritetsgruppers kulturarv och exempelvis vikten av att samla in eventuella arkiv eller annat material och minnesdata om dessa grupper och att säkerställa dessa för kommande generationers bruk.

Om det kulturella kapitalet inte ständigt utökas och vårdas kan kulturarvet inte bestå och utvecklas som en gemensam resurs. Bevarandet av kulturarvet i ett helhetsperspektiv måste tilldelas tillräckliga anslag. Utskottet påpekar att morgondagens betydande kulturarv vårdas, samlas in och skapas idag.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ramkonventionen i proposition RP 87/2017 rd.

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 87/2017 rd utan ändringar.

Helsingfors 4.10.2017

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Sanna Lauslahti saml
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Sari Multala saml
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml

Betänkande KuUB 8/2017 rd

medlem Sami Savio saf
medlem Jani Toivola gröna
ersättare Tiina Elovaara blåa.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.